

Najliczniej reprezentowana jest tutaj bajka magiczna – znana powszechnie pod nazwą „baśń”. **Są to m.in.** obszernie i nierzadko makabryczne opowieści: o księciu i trzech synach (dwóch głupich i jednym mądrym); o czarownicy; o trzech siłaczach; o ptaku lwie i wielorybie; o sierotce Marysi zamienionej w rybkę; o ubogiej wdowie i jej pięciu córkach; o dziedzicu, co straszyl; o dwóch czarownikach; o zbójcach; o chłopcu, co uratował życie królewskiej rodzinie; o Jasiu i Marysi sierotce (zawierająca m.in. motywy znane z *Kopciuszka* i *Jasia i Małgosi*); o starym królu, co chciał młodym zostać; o Wojtku bohaterze (trzymająca w napięciu, kryminalno-przygodowa, oczywiście – z happy endem). Wśród bajek nowelistycznych są m.in. *Przypowieśćka o młodym małżeństwie*; *Bajka o dwunastu zbójcach* (z okolic Mogilna i Strzelna); *Bajka o bandytach*; *O karle potworze*. Bajki komiczne ukazują perypetie takich bohaterów jak (kolejno): biedak, bogacz, gospodarz, parobek, gospodyni, diabeł, mąż żarłok, wróż i doktor. Natomiast podania (bajki wierzeniowe) to historie o zamku rydzyńskim, o spalonej czarownicy, dziedzicu „katowniku”, który był strzygą i został pochowany w trumnie razem z sierpem przy szyi (por. odkrycie zagadkowego pochówku przez archeologów we wsi Pień, niedaleko Ostro-

mecka, 30 sierpnia 2022 r.). W części zawierającej bajki zwierzęce i religijne są dwie historie: krótka – o antagonizmie psa i kota, długa – o umowie zawartej z diabłem.

Antologia *Bajka ludowa na Kujawach* nie tylko gwarantuje fachowe spotkanie z mało znanymi bajkami, lecz także inspiruje do poszukiwania i dokumentowania innych tego typu opowieści (np. w rodzinie, wśród znajomych, w regionie). Pokazuje także przemiany w ludowym gawędziarstwie: przenikanie do dawnych ludowych bajek elementów z innych kultur (np. szkolnej, literackiej) czy rzeczywistości (np. powojenne nazwy instytucji i stanowisk) oraz zacieranie symbolicznych znaczeń niektórych motywów. Zebrane i skomentowane przez badaczkę bajkowe opowieści są więc wymownymi przykładami ilustrującymi różnorodne zmiany mentalności mieszkańców polskiej wsi z lat 50. i 60. XX w.

Dr Marcin Lutomierski – Wydawnictwo Naukowe UMK, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze

Bajka ludowa na Kujawach (Antologia tekstów z lat 1955–1966), wybór, wstęp i opracowanie Violetta Wróblewska, Toruń, Wydawnictwo Naukowe Mikołaja Kopernika, Toruń 2022, ss. 270.

Marcin Lutomierski

Legenda o Twardowskim

Wydawnictwo Naukowe UMK kontynuuje zaplanowany cykl dwujęzycznych książek literackich adresowanych przede wszystkim do dzieci przybywających z Ukrainy.

Ma to być forma pomocy w poznawaniu zarówno języka, jak i kultury polskiej. Dzięki głosom, które docierają z różnych zakątków Polski, wiadomo, że te dwujęzyczne edycje zapomnianej klasyki literatury polskiej służą także Polakom, głównie nauczycielom i bibliotekarzom.

Po sukcesie pomocowym (podarowanie wielu egzemplarzy dzieciom ukraińskim oraz instytucjom, które z nimi pracują) i komercyjnym (sprzedaż wielu

egzemplarzy klientom indywidualnym i instytucjonalnym, głównie samorządowym) tomiku bajek i powiastek Stanisława Jachowicza Wydawnictwo publikuje *Twardowskiego*. Jest to napisana prozą legenda (zbliżona do baśni) o szlacheckim czarnoksiężniku i jego zmaganiach z diabłem oraz nieplanowanej podróży na Księżyc. Książka zawiera najstarszą znaną wersję utworu, opowiedzianą przez Kazimierza Władysława Wójcickiego (1807–1879), opatrzoną współczesnymi przypisami i ilustracjami.

Warto przypomnieć, że autor *Twardowskiego* był pisarzem, ludoznawcą, krajoznawcą, varsavianistą, bibliotekarzem, wydawcą, współpracownikiem m.in. „Kłosów” i „Tygodnika Ilustrowanego”, a także uczestnikiem powstania listopadowego. Napisał wiele rozpraw popularyzujących polski folklor chłopski i drobnoszlachecki – zwłaszcza baśnie,

gawędy, legendy i pieśni. Dziś znany jest przede wszystkim jako autor prekursorskiego i wielokrotnie przedrukowywanego (w całości i fragmentach) zbioru opowieści pt. *Klechdy. Starożytne podania i powieści ludowe*.

Dr Marcin Lutomierski – specjalista w Wydawnictwie Naukowym UMK

Kazimierz Władysław Wójcicki, *Twardowski. Твардовський*, redakcja i przypisy: Marcin Lutomierski, tłumaczenie i adaptacja w języku ukraińskim: Lubow Żwanko, ilustracje: Filip Pręgowski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2022, ss. 28.

NAUKA • BADANIA • KULTURA

GŁOS UCZELNI

CZASOPISMO UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Kosmos i życie

s. 6–12

Lepiej poznać sąsiadów

s. 15–19

O muzyce, ruchu i innych neuralnych przyjemnościach

s. 20–26

Ruch w bezruchu

s. 68–71

